

การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง กรณีศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัด
สุโขทัย ตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน*

สุชีรา แสงวงศ์**

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม / ความเข้มแข็งในชุมชน / สมาชิก / โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น

บทนำ

วัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย เพื่อศึกษาถึงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย เพื่อศึกษาการดำเนินการบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน และเพื่อศึกษาด้านแบบแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นแนวทางสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้นำโครงการประชากรในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น โดยในการสัมภาษณ์ใช้วิธีในการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัยนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบจากด้านการมีส่วนร่วมและโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 2 กลุ่มในส่วนกลุ่มผู้นำและเจ้าหน้าที่โครงการและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และกิจกรรมของโครงการบ้านนาต้นจั่น ซึ่งกิจกรรมหลัก ๆ 2 โครงการคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) และกลุ่มทอผ้า สองกลุ่มนี้ได้สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในโครงการและชาวบ้านในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ชาวบ้านใช้ชีวิตชาวบ้านบางส่วนเข้าร่วมโฮมสเตย์บางส่วนเข้าร่วมกลุ่มทอผ้า ซึ่งบางส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมก็มีการทำการค้าขายเปิดร้านขายของ ขายอาหารไว้สำหรับขายให้ชาวบ้านด้วยตนเองและนักท่องเที่ยว ส่วนคนแก่ก็มีกิจกรรมทำร่วมกันที่ศูนย์กลางโครงการตามแต่ใครจะถนัดอย่างไร เช่น ขายของ หรือทำผ้าหมักโคลน ส่วนเด็กนักเรียนก็มารับเป็นไกด์ช่วงวันหยุด และเสาร์ อาทิตย์ เป็นรายได้เสริมให้กับทุก ๆ คน เท่ากับว่าโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บ ั น ัน ั ต ัน ั น ั

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง *การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง กรณีศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน* โดยมีรองศาสตราจารย์อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

**นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการพิเศษ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เป็นหนึ่งส่วนที่สามารถเป็นศูนย์กลางการกระจายรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งทั้งโครงการที่เกิดขึ้นมาก่อนเกิดมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนความสามัคคีของคนในชุมชนรวมทั้งความเข้มแข็งและความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้นำโครงการ อย่างคุณเสงี่ยม แสงวงลาภ ซึ่งเป็นผู้นำที่เก่งและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลจึงทำให้โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจนถึงปัจจุบันนี้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยเรามีสังคมและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับความเป็นครอบครัว ชุมชนในถิ่นที่อยู่อาศัย และเป็นแบบนี้มาตั้งเป็นอดีตจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีวัฒนธรรม ประเพณีประจำถิ่นที่อาศัยเป็นของตัวเองทำให้เป็นเอกลักษณ์ ประจำท้องถิ่นของแต่ละชุมชนซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีความสามัคคีร่วมมือกันและปฏิบัติตามประเพณี ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความเป็นปึกแผ่นมีความเข้มแข็งเพราะมีสมาชิกในชุมชนเป็นจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเอง แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้มีความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนชุมชนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นทั้งทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เริ่มมีการ ถดถอยซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของคนไทยในแต่ละชุมชนจากอดีตคนไทยจะทำ อาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ค่าครองชีพ ของชาวไทยมีอัตราสูงขึ้นทำให้ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกหลายคน ต่างต้องดิ้นรนหารายได้เข้ามาเป็น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่มากขึ้นจึงทำให้สมาชิกในครอบครัวที่สามารถทำงานหารายได้ให้กับครอบครัวมี การย้ายถิ่นฐานมาหางานทำตามแหล่งเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะเมืองที่มีโรงงาน อุตสาหกรรม และพื้นที่ที่แหล่งก่อสร้างแหล่งที่ต้องการแรงงานในการทำงานจำนวนมากหรือ กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย จึงทำให้ประชาชนที่อาศัยในชุมชนถิ่นกำเนิดลดลงไป จะ เหลือก็แต่กลุ่มผู้สูงอายุและเด็กเป็นจำนวนมากและปัญหาที่ทำให้ชุมชนเกิดผลกระทบจากการลดลงของ จำนวนประชากรในชุมชนคือการวิถีชีวิตในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรธรรมชาติก็ลดลง กิจกรรม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาก็จางหายไปเพราะคนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการหารายได้เพื่อมา เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทำให้เกิดช่องว่างของชุมชนความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจช่วยกันดูแล พัฒนาชุมชนที่เราอาศัยอยู่ก็ลดน้อยลงซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญอีกประเด็นของประเทศไทยที่ต้องได้รับ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน และในปัญหานี้ทางรัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงจึงมีแนวคิดการ พัฒนาอย่างเร่งด่วน จากเดิมที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียวหันมาสนใจแนวทางการพัฒนาคนให้มาก ขึ้น เพราะสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มาจากคนทางรัฐบาลจึง เน้นให้คนเป็น ศูนย์กลาง หรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถวัดถึงความสำเร็จได้ และการเน้นที่ต้องพัฒนาคนนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จนจบ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามผล ร่วมปรับปรุงวิธีการดำเนินงานและร่วมได้รับผลประโยชน์จาก การพัฒนาเป็นการ “พัฒนาคน โดยคน เพื่อคน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2540).

การท่องเที่ยวโดยชุมชน กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก เมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอด สิ่งแวดล้อมโลก หรือ “Earth summit” เมื่อปี 2535 ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล มีส่วน ผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการได้แก่ (1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษา เรียนรู้ (3) กระแสความต้องการพัฒนาคนจากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการมีผลต่อการปรับตัวของ

ระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการการท่องเที่ยวในการหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสองทศวรรษที่ผ่านมาและคาดหวังว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชนสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย ในด้านการตลาด การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังเป็นกลุ่มเฉพาะ (Niche Market) ที่สนใจอยากศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยว นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี 2545 เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งคณะกรรมการของสหประชาชาติได้เรียกร้องให้องค์กรระหว่างประเทศ รัฐบาล และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการส่งเสริมและสนับสนุนปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประเทศไทยโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางดังกล่าวให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการรายได้ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว ผู้คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม ดังนั้น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงให้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อเป็นการยกระดับ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ในมิติของ “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ให้เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะสอดรับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวของโลกดังกล่าว (สินธุ์ สโรบล, 2551)

ดังนั้นสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทางผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวิจัยถึงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยเลือกการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยกระบวนการที่มีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของสังคมที่พึงปรารถนา (Community-Based tourism-CBT) การที่เราจะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้นั้นเราต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับคนที่อยู่อาศัยก่อนโดยการสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชนหาสิ่งที่เป็นจุดเด่นให้กับชุมชนและคนในชุมชนซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้โดยผู้วิจัยได้มีความสนใจศึกษาในกรณีศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นต้นแบบในการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาศักยภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ชุมชนที่อาศัยมีความยั่งยืนและมั่นคงเนื่องมาจาก “ชุมชนบ้านนาต้นจั่น” ได้รับรางวัล ชนะเลิศ PATA GLOD AWARDS 2012 ประเภท HERITAGE and Culture จากประเทศมาเลเซีย โดยสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและรางวัลยอดเยี่ยม ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ปี 2556 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และชุมชนบ้านนาต้นจั่นได้สร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนมายาวนานกว่า 25 ปีสำหรับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2532 จนมาถึงปัจจุบันนี้

(มูลนิธิสมาชิพ, 2561) ด้วยรางวัลการันตีนี้ทำให้ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษาถึงความเข้มแข็งที่โครงการ
บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นกรณีศึกษาถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการท่องเที่ยว
โดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อ
ศึกษา การดำเนินการบริหารการจัดการโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย
จังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาต้นแบบแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
ของบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นแนวทางสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2557
จนถึงปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งในเชิงคุณภาพ
นั้น ผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชากรที่เข้าร่วมโครงการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญในแต่ละส่วนในการดำเนินงานซึ่งข้อมูล
ที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามความคิดเห็นเรื่องมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งใน
ชุมชนโดยโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประมวลผลจากการสัมภาษณ์นั้นจะได้ออกจากการถอดความ
ความคิดเห็นในบทสัมภาษณ์ซึ่งจะเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิดให้ประชากรมีสิทธิในการแสดง
ความคิดเห็นในรูปแบบของตนเองซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงสถานการณ์ความเป็นจริงได้อย่างถูกต้อง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์

1) ผู้นำโครงการและกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) บ้านนา
ต้นจั่น

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกประชากรที่มีส่วนร่วม
ในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น

โดยเลือกสัมภาษณ์สมาชิกร่วมโครงการชุดแรก ที่ได้ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ของโครงการท่องเที่ยว
ของประเทศไทย

เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้บริหารโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนาต้นจั่น

1. เลือกสัมภาษณ์ผู้นำโครงการซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น มาตั้งแต่ พ.ศ.2557- ปัจจุบัน
2. ประชากรที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) บ้านนาต้นจั่นที่เข้าร่วมโครงการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การลงพื้นที่สัมภาษณ์ บันทึกเสียงและภาพนิ่ง เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์ในโครงการวิจัยครั้งนี้ คือ วิธีการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน และ คุณภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยมีแบบคำถามการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ให้ข้อมูลหลัก โดยเป็นการตอบคำถาม เรื่องชื่อสกุล ที่อยู่ปัจจุบัน อาชีพในปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมด้านไหนในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น

ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ในส่วนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างเขียนข้อมูลจากข้อมูลที่ประชากรดำเนินการตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 3 สัมภาษณ์ความมีส่วนร่วมกับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นในรูปแบบใดบ้าง

ส่วนที่ 4 สัมภาษณ์เรื่องความเปลี่ยนแปลงในชีวิตหลังจากเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น

ส่วนที่ 5 สัมภาษณ์ถึงความเห็นเรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนบ้านนาต้นจั่นรวมถึงแนวทางในการพัฒนาชุมชน ประชากรได้ใช้วิธีไหนในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน และความคิดเห็นอื่น ๆ

ขั้นตอนการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนของกลุ่มการวิจัย เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำโครงการ และประชากรที่ร่วมโครงการ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า โดยในแต่ละกลุ่มผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth – interview) ใช้วิธีในการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ที่มีความสำคัญต่อชุมชนและโครงการ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพราะจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่หลากหลาย

และเป็นประโยชน์อย่างมาก ผู้รู้ที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ ในกรณีศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) บ้านนาต้นจั่นครั้งนี้

1. นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study) เพื่อตรวจสอบและแก้ไขก่อนนำเสนอคณะกรรมการควบคุมการศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study)
2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ นำไปเป็นแบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น เพื่อใช้ในการสร้างความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาเพื่อวิเคราะห์การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นโดยทำหนังสือขออนุญาตจากทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงเพื่อนำไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์
4. และดำเนินการสัมภาษณ์ในกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สังเกตการณ์ เพื่อนำมาและรวบรวมผลวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป
6. เมื่อได้ข้อมูลที่ครบถ้วนแล้วจึงมาสรุปข้อมูลและทำเอกสารการวิจัยเพื่อนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการต่อไป

สรุปผลการศึกษา

การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ได้สร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นมาได้นั้น โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนโดยการสร้างกลุ่มโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมาทั้งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทัศนคติที่ดีของผู้นำโครงการความมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จึงทำให้มองเห็นถึงจุดเด่นของชุมชนแล้วนำจุดเด่นนั้นมาสร้างรายได้ให้ชุมชนให้ชุมชนมีรายได้เสริมนอกจากการทำ การเกษตร รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยการพัฒนา ชุมชนให้คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้นจากเดิม รวมถึงการมีส่วนร่วมภายนอกชุมชนซึ่งได้เข้ามารับทราบและช่วยสนับสนุนส่งเสริมด้านการเรียนรู้ต่าง ๆ งบประมาณ ในการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมด้านงบประมาณในการศึกษาดูงานเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้ที่สำคัญและขาดไม่ได้เลยถ้าขาดความร่วมมือของคนในชุมชนที่ช่วยการสร้างสรรค์และใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนของตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและต่อส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันรับผลประโยชน์ ดังเช่นแนวคิดของ ไพรัตน์ เดชะรินทร์, (2527) ได้กล่าวไว้ ซึ่งจากการได้ศึกษาการดำเนินงานของโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นแล้วนั้น ชุมชนบ้านนา ต้นจั่นเกิดความเข้มแข็งที่ยั่งยืน คือ คนในชุมชนมีทั้งรายได้หลักจากการทำการเกษตรซึ่งเป็นวิถีชีวิตเดิม และรายได้หลักจากการนำเที่ยวและโฮมสเตย์ และรายได้อีกส่วนคือการทอผ้าเพื่อนำไปทำผ้าหมักโคลน ของกลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น และยังมีกระจายรายได้อีกหลายช่องทาง อย่างบางบ้านทำการค้าขาย บางบ้านนำรถจักรยานมาให้เช่าและยังมีบริการนวดสปาแบบวิถีไทยเสริมอีกโดยการกระจายรายได้แบบ

นี่เป็นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงทั้งทางตรงและทางอ้อมคนในชุมชนก็เกิดการรักและหวงแหนชุมชนมากขึ้นต่างก็ช่วยกันร่วมมือการดูแลและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อคนในชุมชนมีรายได้ มีความมั่นคงและความรู้สึกปลอดภัยความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด ปัญหาการย้ายถิ่นฐานไปทำงานต่างจังหวัดก็ลดลงลูกหลานที่ออกจากหมู่บ้านไปก็หันกลับมาช่วยกันทำงานและพัฒนาชุมชนครอบครัวก็เกิดความรักและความอบอุ่นขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือรากฐานในการทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่แท้จริง

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น สามารถนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาถึงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. ศึกษาการดำเนินการบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดผลลัพธ์ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนบ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนของโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัยตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนอกชุมชน และในด้านความเป็นอยู่ และการดำเนินการจัดการโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมถึงรูปแบบการพัฒนาชุมชนบ้านนาต้นจั่น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะกลุ่มสมาชิกโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและแก้ปัญหาในโครงการ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น

2. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านนาต้นจั่น ควรมีการกำหนดนโยบายร่วมกับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาต้นจั่นในด้านการพัฒนาด้านการส่งเสริมด้านการตลาดให้สอดคล้องกับการส่งเสริมและการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย

3. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านนาต้นจั่น ควรกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์การจัดการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ให้จัดการในรูปแบบเป็นองค์ความรู้มีการสอนการสืบสานสู่คนรุ่นต่อไปให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

4. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านนาต้นจั่น ควรกำหนดนโยบาย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและผลกระทบที่จะตามมา เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1. เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในด้านการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศและด้านเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร

2. ควรเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารการบริหารการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกด้านในการติดต่อสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย เพิ่มเติมจากแค่ที่ใช้ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน. (2561). ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561, จาก

<https://www.cem-onep.com/location/%E0%B8%8A>

กรณีศึกษา รัตนะ. (2552). *กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย:*

กรณีศึกษาบทบาททางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. ฉบับที่ 1*

กรกฎาคม – กันยายน 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ชนิภูฐา กาญจนรังสีนนท์. (2555). *กระบวนการชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีการ*

พัฒนาชุมชน. ค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2561, จาก www.researchgate.net/publication

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2).*

กรุงเทพฯ: วี.พี.รินทร์.

จารุวรรณ แก้วมโน. (2556). *แผนพัฒนาจังหวัด ฉบับเจ้าเมือง : บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง.*

กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า.

จุฑามาศ วิศาลสิงห์. (2559). *แผนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีไทยและพัฒนาศักยภาพ*

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561, จาก

<http://tatacademyexperts.net/profiles>.

ทัศนีย์ ไทยาภิรมณ์. (2545). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ:*

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว. (2561). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561, จาก

<http://www.tourism.te.psu.ac.th>

ปรีดี โชติช่วง. (2552–2555). *โครงสร้างแผนยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ปิยะพงษ์ ปิติจะ. (2556) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จังหวัดแพร่.

แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). *เป้าหมายองค์กร ปี 2561*.

ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2561, จาก <https://www.tourismthailand.org/fileadmin/downloads/pdf/%>

พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *เอกสารประกอบการสอน การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

ภมรรัตน์ สุธรรม. (2545). *พลวัตรชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ภูมิปัญญาบ้านนาต้นจั่น สุโขทัย. (2561). ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2561, จาก

<https://sites.google.com/site/phumipayyabannaca/khan-txn-kar-tha/kar-y-mx-si-pha>

มิตรรา สามารถ. (2543). *รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แอล. ที.

มูลนิธิสยามมาชีพ. (2561). ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2561, จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2919321>

เมธา หริมเทพาธิป. *ระดับการมีส่วนร่วม 16 มิถุนายน 2560*. ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/629863>.

ราชกิจจานุเบกษา. *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, 2561-2580, เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก. หน้าที 1-71*.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). *การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร*. ใน *เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ*. ณ โรงแรมพญาเซ็นเตอร์

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2555). ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2561, จาก

<https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/>

- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น
เป็นฐาน ในจังหวัดเชียงราย. *ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 15(2), 58-66.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2561 <http://elibrary.trf.or.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544*. ค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2561, จาก
<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid90>
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (มกราคม-มิถุนายน 2561). ปฏิรูป
ประเทศไทย ร่วมคิด ร่วมใจ สร้างไทยไปด้วยกัน. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 55
(ฉบับพิเศษ), 1-124.
- สินธุ์ สโรบล. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *ประชาคมวิจัย*, 57 (-), 15-21.
- สุวิภา จำปาวัลย์ และธัญญา พรหมบุรุษย์ (2558). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหาร
จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอ
ป่าซาง จังหวัดลำพูน*. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- องอาจ ดิษฐาอภิชน. (2556). *การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนตำบลห้วยไผ่อำเภอเมือง
ราชบุรี จังหวัดราชบุรี*. ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อ
การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Davis, P. A., & Newstrom, V. A. (1985). *Human behavior of at work;
Organizational international student edition*. New York: McGraw-Hill Book.
- Gustavo W. C. (1992). *The meaning of Participation*. In B. P. Charles
(Ed.), *Community participation: Proceedings Habinet International Seminar* (p. 4).
Colombia: Habinet.
- Sherry R. Arnstein. (1969, July). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the
American Planning Association*, Vol. 35, No.4: 216-224. Retrieved March 15 2017,
from <http://www.participatorymethods>.
- Walsh, M. (1999). *Building a Successful School*. London: Kogan page.